

დანაშაულის განვითარების სტადიები ქართულ და გერმანულ სისხლის სამართალში*

ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქ. *ქეთევან მჭედლიშვილი-ჰედრიხი*, საქართველოს უნივერსიტეტი/პროფესორი, სამართლის დოქ. *ბერნდ ჰაინრიხი*, თიუბინგენის ებერჰარდ კარლის უნივერსიტეტი

I. შესავალი

სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილისა და ძირითადი დოგმატიკური სტრუქტურების მრავალი მსგავსების მიუხედავად, გერმანულ და ქართულ სისხლის სამართალს შორის ზოგიერთი მნიშვნელოვანი განსხვავებაც არსებობს და ზოგჯერ ღირს ამ მსგავსების გვერდით სამართლის მოცემული სისტემების განსხვავებათა გააზრება. ამგვარი განსხვავება განსაკუთრებით დანაშაულის განხორციელების სტადიების სფეროში მოინახება, ამიტომაც მოცემულ ნაშრომში სამართლის შედარების კუთხით გასაანალიზებლად სწორედ ეს საკითხი შევარჩიეთ. ამასთან, „დანაშაულის განვითარების სტადიების“ ცნებაში დანაშაულის დროში განვითარებას მოვიზრებთ, დამოუკიდებლად იმისა, ეს ცალკეული „საფეხური“ პირის დასჯადობას იწვევს თუ არა. ამგვარად, დანაშაული ლიტონი შინაგანი „დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილების მიღებით“ „იწყება“ (შეადარე ქვემოთ, II), რომელიც სამართლის ორივე სისტემაში, როგორც წესი, დაუსჯელია. სხვადასხვა შედეგამდე მივდივართ უკვე მეორე საფეხურზე, კერძოდ, დანაშაულის მომზადებისას (შეადარე ქვემოთ, III), რომელმაც გარკვეულ პირობებში შეიძლება დასჯადობა დააფუძნოს. მომდევნო საფეხურად განხილულია მცდელობა, ანუ ის მომენტი, როდესაც პირი უშუალოდ ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას იწყებს (შეადარე ქვემოთ, IV). მცდელობას ხშირ შემთხვევაში დანაშაულის ფორმალური დამთავრება, ე. ი. დანაშაულის შემადგენლობის ყველა ნიშნის განხორციელება მოსდევს (შეადარე ქვემოთ, V). ქმედების ფორმალური დამთავრება სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში დარეგულირებული დანა-

შაულის ცალკეული შემადგენლობის საგანია, რადგან მის შინაარსს სწორედ ცალკეული დანაშაულის დასრულებული შემადგენლობა წარმოადგენს. ამის გარდა, გარკვეული მნიშვნელობა აქვს დანაშაულის „მატერიალურ დამთავრებასაც“, შესაბამისად, მაგალითად, ქურდობისას ნადავლის საიმედოდ გადამაღვას (შეადარე ქვემოთ, VI).

ცალკეულ სტადიებთან დაკავშირებით შემდგომში წარმოდგენილ იქნება ჯერ გერმანული და შემდეგ ქართული სამართლებრივი მდგომარეობა და საბოლოოდ სამართლის ამ ორი სისტემის შესადარებლად ზოგიერთი შემთხვევა გაანალიზდება. ზოგადად, თვალში მოსახვედრია უპირველესად ის, რომ გერმანული სისხლის სამართალი, განსხვავებით ქართული სისხლის სამართლისაგან, დანაშაულის მომზადების ზოგად დელიქტს არ იცნობს, ასე რომ, დასჯადობის ზღვარი გერმანიაში, როგორც წესი, დანაშაულის მცდელობისასაა გადაბიჯებული. ქართული სისხლის სამართალი კი დელიქტის განსაზღვრული სიმძიმისას ხშირად უკვე დანაშაულებრივი ქმედების მომზადებას სჯის. ეს ფაქტი სხვა საკითხებთან ერთად მცდელობის დაწყების მომენტზეც ახდენს ზეგავლენას, რადგან სამართალი, რომელიც ქართული სისხლის სამართლის მსგავსად, დანაშაულის მომზადების ზოგად დელიქტს იცნობს, დანაშაულის მცდელობის დაწყების დროის თვალსაზრისით არ ჩქარობს. დანაშაულის მცდელობის დაწყება აქ ყოველგვარი პრობლემის გარეშე ძალიან გვიან შეიძლება დაფიქსირდეს, რადგან ქმედების მცდელობად შეფასების გარეშე ამსრულებლის დასჯა დანაშაულის მომზადებისათვისაა შესაძლებელი. სამაგიეროდ, თუ სისხლის სამართალი დანაშაულის მომზადების ამგვარ ზოგად დელიქტს არ ითვალისწინებს, როგორც ეს გერმანულ სამართალშია, მცდელობის დაწყების შორს გადაწევით სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაწყისიც მეტად გვიან დაფიქსირდება. ბოლოს წარმოდგენილი იქნება, მიდის თუ არა სა-

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის წევრმა, ასოცირებულმა პროფესორმა სამართლის დოქტორმა *ქეთევან მჭედლიშვილი-ჰედრიხმა*.

მართლის ეს ორი სისტემა ამ დასკვნამდე. აღნიშნული პრობლემატიკის საილუსტრაციოდ, პირველ რიგში, ერთი პატარა შემთხვევა უნდა განვიხილოთ:

მაგალითი 1: პირი გადაცოცდება დიდი ბალის ლობზე, სადაც ვილა დგას. მისი მიზანი ამ ვილაში შეღწევა და ხელოვნების ნიმუშთა მოპარვაა. ვილაში შეღწევამდე ბალში სიგნალიზაცია ჩაირთვება და პირს პოლიცია დააკავებს. საკითხავია, ლობზე გადაცოცება შეღწევით ქურდობის მცდელობის დაწყებაა (გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის¹ §§ 242, 244 I № 3, საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-3 ნაწილის გ ქვეპუნქტი) თუ ეს მხოლოდ დანაშაულის მომზადებაა? თუ აქ, პირის მიერ ჩადენილი ბინის ხელშეუხებლობის დარღვევის (გერმანიის სსკ-ის §123, საქართველოს სსკ-ის 160-ე მუხლი²) გარდა, დაგეგმილი შეღწევით ქურდობისათვის დასჯაა სასურველი, მცდელობის დაწყება გერმანიაში უკვე ბალის ლობზე გადაცოცებით უნდა იქნას აღიარებული, რადგან სხვაგვარად მხოლოდ დაუსჯელი მომზადება გვექნება. მაგრამ როდესაც სამართლის სისტემა დანაშაულის მომზადების ზოგად დასჯადობას იცნობს, როგორც ეს საქართველოშია, პრობლემა გაცილებით ადვილად წყდება. თუ მცდელობის დაწყებას ლობზე გადაცოცებისას უარყოფთ, პირის დასჯა, სულ მცირე, დანაშაულის მომზადებისათვისაა შესაძლებელი. მართლაც, ქართული სისხლის სამართალი სსკ-ის მე-18 მუხლის პირველ ნაწილში ზოგადად მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის მომზადების დასჯადობას ითვალისწინებს და ისეთი მოსამზადებელი ქმედებების დასჯის შესაძლებლობას იძლევა, როგორცაა, მაგალითად, ბალის ლობზე გადაცოცება ხელოვნების ნიმუშთა მოპარვის მიზნით (შეღწევით ქურდობა მძიმე დანაშაულია, რადგან მისი სანქციის ფარგლები შვიდ წლამდე თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს). ამიტომაც მცდელობის დასჯადობის მოშველიება არაა საჭირო.

¹ ტექსტში სისხლის სამართლის კოდექსი შემოკლებულია, როგორც სსკ.

² ქართული შეხედულებით, შეღწევით ქურდობის სამართლებრივი შეფასებისას ბინის ხელშეუხებლობის დარღვევა დამოუკიდებლად არ განიხილება, რადგან ის შეღწევით ქურდობის შემადგენლობაში შედის. პირი შეღწევით ქურდობის მომზადებისათვის დაისჯება და საქმის გარემოების ამ ნიშნის ორმაგად შეფასება უსამართლოდ აღიქმება.

II. დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილების მიღება

დანაშაულის განხორციელების პირველი სტადიაა პირის ლიტონი, გარეგნულად შეუცნობელი გადაწყვეტილება დანაშაულის ჩადენის შესახებ.

მაგალითი 2: მას შემდეგ, რაც პირმა ნაცნობისაგან გაიგო, რომ მისი მეზობელი ორი კვირით დასასვენებლად მიდის და სანდო წყაროსაგან შეიტყო, რომ ეს მეზობელი სახლში, სეიფში, დიდი ოდენობით ფულს ინახავს, მან თავის სახლში ტახტზე მჯდომმა მომავალ პარასკევს მეზობლის ბინაში შესვლა და ფულის მოპარვა გადაწყვიტა.

ეს ლიტონი გადაწყვეტილება, როგორც წმინდა შინაგანი პროცესი, რომელიც გარე სამყაროში არანაირად არაა გაცხადებული, როგორც გერმანულ, ასევე ქართულ სამართალში დაუსჯელი რჩება.³ პირი არ შეიძლება მხოლოდ მისი აზრისათვის დაისაჯოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში გვექნებოდა ლიტონი განწყობის დასჯადობა, რაც როგორც გერმანული, ასევე ქართული სისხლის სამართლისათვის უცხოა.⁴ არაფერი შეიცვლებოდა მაშინაც, თუ პირი თავის აზრებს, მაგალითად, დღიურში ჩანერდა. იგი ასევე არ დაისჯება დაგეგმილი დანაშაულის შესახებ შენიშვნების ჩანერისასაც, სულ მცირე, იქამდე, სანამ იგი (გერმანული სამართლის თავისებურება) დანაშაულის ჩადენის სურვილს სხვა პირს არ გაუმჟღავნებს (იხ. ქვემოთ, III, გერმანიის სსკ-ის §30) ან თანამონაწილეობისათვის მის გადაბირებას არ შეეცდება.

³ გერმანული სისხლის სამართლისათვის იხ.: *Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5. Aufl. 2016, Rn. 702; *Kindhäuser, Urs, Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Aufl. 2015, § 22 Rn. 1; *Krey, Volker/Esser, Robert, Deutsches Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 5. Aufl. 2012, Rn. 1193; *Leipziger Kommentar (LK) zum Strafgesetzbuch-Hillenkamp, Thomas*, 12. Aufl. 2007, vor § 22 Rn. 3; ქართული სისხლის სამართლისათვის იხ.: *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 154; *მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, წიგნი მეორე, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. ველი 27.

⁴ გერმანული სისხლის სამართლისათვის *Rath, Jürgen, Juristische Schulung (JuS)* 1998, 1006, 1007; ქართული სისხლის სამართლისათვის *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 154.

III. მოსამზადებელი ქმედებები

დანაშაულის განვითარების მეორე სტადიად ლიტონი **მოსამზადებელი ქმედებები** ითვლება. აქ იგულისხმება ამსრულებლის მიერ დელიქტის განხორციელების მომზადება ამ მოსამზადებელი ქმედების შემდეგ დანაშაულის უშუალოდ განხორციელების გარეშე. აქაც დასახელებულ **მაგალითს** უნდა მივმართოთ:

მაგალითი 2ა: შეღწევით ქურდობის დაგეგმვის შემდეგ პირი მეზობლის შესასვლელი კარის გასახსნელად მოხრილ მავთულს შეიძენს. ამის გარდა, რკინა-კავეულის მაღაზიაში იყიდის რკინის ძალაყინს, რომლითაც მას სეიფის გატეხა სურს. საბოლოოდ, იმის დასადგენად, მეზობელი მართლაც ნავიდა დასასვენებლად თუ არა, იგი ყალბი სახელით მეზობლის მეგობარს დაურეკავს.⁵

1. გერმანული სამართლებრივი მდგომარეობა

დასახელებული მოქმედებები ლიტონი მოსამზადებელი ქმედებებია, რომლებიც დანაშაულის ფაქტობრივ ჩადენას დროში წინ უსწრებენ. ერთპიროვნული ამსრულებლისათვის ეს ქმედებები გერმანულ სამართალში ყოველთვის დაუსჯელია იმ დასაბუთებით, რომ ამ დროისათვის სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფის კონკრეტული საფრთხე ჯერ არ არსებობს.⁶ გერმანულ სისხლის სამართალში ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ განხორციელებული მოსამზადებელი ქმედება მხოლოდ იშვიათ გამონაკლის შემთხვევაში **კერძო შემად-**

გენლობაშია გათვალისწინებული. კანონმდებელი ამისათვის სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში ან დამატებით სისხლისსამართლებრივ კანონებში განსაკუთრებულ **ხელყოფის წინარე ეტაპის შემადგენლობებს ქმნის**.

მაგალითები: გერმანიის სსკ-ის §83 (ლალატის მომზადება), გერმანიის სსკ-ის §234 ა III (ადამიანის გატაცების მომზადება) და გერმანიის სსკ-ის §149 (ფულის და ფასიანი ქაღალდების გაყალბების მომზადება).

შესაბამისად, მას, ვინც ყალბი ფულის დასაბეჭდად საბეჭდ ფორმასა და სპეციალურ ქაღალდს შეიძენს, დაეკისრება პასუხისმგებლობა მხოლოდ საბეჭდი ფორმის დამზადების ან სპეციალური ქაღალდის ყიდვისათვის გერმანიის სსკ-ის §149 მიხედვით, მიუხედავად იმისა, რომ მას ყალბი ფულის დამზადება რეალურად ჯერ არ დაუწყია. თუ იგი ყალბი ფულის დამზადებას დაიწყებს, გვექნება გერმანიის სსკ-ის §146, ყალბი ფულის დამზადების მცდელობა ან დამთავრებული დანაშაული. ეს ქმედება დანაშაულია და ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ერთიდან თხუთმეტ წლამდე. პირის მიერ მხოლოდ დასაბეჭდი ფორმის ან სპეციალური ქაღალდის დამზადებისას და ყალბი ფულის დამზადების დაწყებამდე პოლიციის მიერ მხილებისას კი სახეზე მხოლოდ მოსამზადებელი ქმედება იქნება, რომელიც დაისჯება გერმანიის სსკ-ის §149-ის, წმინდა „ხელყოფის წინარე ეტაპის შემადგენლობის“ არსებობის გამო. სხვათა შორის, ამ მომზადების დელიქტის სასჯელი გაცილებით უფრო მცირეა, ვიდრე დამთავრებული დელიქტისა: თუ ყალბი ფულის დამზადების დამთავრებული დანაშაულისათვის ერთიდან თხუთმეტ წლამდე თავისუფლების აღკვეთაა გათვალისწინებული, მომზადების დელიქტისათვის ამსრულებლის დასჯა მხოლოდ ხუთ წლამდე თავისუფლების აღკვეთით ან ჯარიმით შეიძლება.

ხელყოფამდელი კრიმინალური მაქინაციებისათვის წინააღმდეგობის გასაწევად, ანუ მაშინ, როდესაც რამდენიმე ამსრულებელი დანაშაულის ჩადენას ერთობლივად გეგმავს, კანონმდებელი ამ შეთანხმებას უკვე დასჯადად აცხადებს. გერმანიის სსკ-ის §30 II მიხედვით,⁷ დანაშაულებრივი შეთანხ-

⁵ მოსამზადებელ ქმედებათა სხვა მაგალითები გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით *Krey, Volker/Esser, Robert, Deutsches Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2012, Rn. 1193*; შდრ. ასევე სასამართლო პრაქტიკიდან *Die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 28, 162*; *Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 1989, 473*; *Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 1996, 38*.

⁶ *Kindhäuser, Urs, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2015, § 22 Rn. 19*; *Krey, Volker/Esser, Robert, Deutsches Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2012, Rn. 1225*; *Kühl, Kristian, Strafrecht Allgemeiner Teil, 7. Aufl. 2012, § 14 Rn. 13, 85*; *Stratenwerth Günter/Kuhlen, Lothar, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2011, § 11 Rn. 6 ff.*

⁷ გერმანიის სსკ-ის §30 რეგულაციის მიხედვით, (1) „ვინც შეეცდება სხვის იძულებას, რათა მან ჩაიდინოს დანაშაული ან წააქეზოს მის ჩასადენად, დაისჯება დანაშაულის

მებისათვის დაისჯება, ვინც სერიოზულად გამოაცხადებს მზაობას, სხვის შემოთავაზებას მიიღებს ან ვინმეს დანაშაულის ჩადენას შეუთანხმებს. ეს მოლაპარაკება თავისთავად ლიტონი მოსამზადებელი ქმედებაა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, კანონმდებელმა იგი საშიშროების გამო გერმანიის სსკ-ის §30 II-ში, ე. ი. სისხლის სამართლის ზოგად ნაწილში, სპეციალურ დამოუკიდებელ რეგულაციაში დასჯადად გამოაცხადა. თუმცა საჭიროა, რომ დაგეგმილი ქმედებისას რეალურად რამდენიმე პირის მიერ დაგეგმილ დანაშაულზე იყოს საუბარი. ამგვარი დანაშაული, გერმანიის სსკ-ის §12 I მიხედვით, მაშინაა სახეზე, როდესაც შესაბამისი დანაშაულის შემადგენლობისათვის, **სულ მცირე, ერთი წლის** თავისუფლების აღკვეთაა გათვალისწინებული.

რამდენიმე პირის მიერ **დანაშაულის შეთანხმების** გვერდით, გერმანიის სსკ-ის §30 II პირველი ვარიანტის მიხედვით, საკმარისია, თუ პირი ვინმეს განუცხადებს, რომ იგი მზადაა დანაშაულის ერთპიროვნულად ჩასადენად. ამის გარდა, გერმანიის სსკ-ის §30 II მე-2 ვარიანტით, საკმარისია პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ „სხვა პირის წინადადების მიღებაც“. გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, ქმედება უკვე დასჯადია მაშინ, როდესაც ვინმე ანაზღაურების სანაცვლოდ სხვას განსაზღვრული პირის მოკვლას სერიოზულად შესთავაზებს. დასჯადია, შესაბამისად, ამ შეთავაზების მიღებაც იმ პირის მიერ, ვისაც ამ წინადადებით მიმართეს. ორივე პირი სისხლისსამართლებრივად პასუხისმგებელია ზოგადი, ხელყოფის წინარე ეტაპის ნორმის, §30 II მიხედვით, დამოუკიდებლად იმისა, შემდგომში ფაქტობრივად დანაშაულის მცდელობა ან რაიმე მოსამზადებელი ქმედება განხორციელდა თუ არა. გერმანიის სსკ-ის §30 გერმანული სისხლის სამართლის კურიოზია, რომელსაც ამ ფორმით სისხლის სამართლის სისტემათა მხოლოდ მცირე ნაწილი იცნობს და მომზადების დასჯადობის მეტად შორეულ სტადიაზე გადატანის გამო გერმანულ ლიტერატურაში მკაცრადაა გაკრიტიკებული.

მცდელობის წესების მიხედვით. თუმცა სასჯელი, §49 პირველი აბზაცის მიხედვით, უნდა შემსუბუქდეს. შესაბამისად ძალაშია §23-ის მე-3 აბზაცი. (2) ასევე დაისჯება ის, ვინც მზაობას გამოაცხადებს, სხვის შეთავაზებას მიიღებს ან ვინც სხვას დანაშაულის ჩადენას ან ნაქეზებას შეუთანხმებს. შდრ. გერმანიის სსკ-ის §30-ის შექმნა და მისი არსი *Kühl, Kristian, Juristische Schulung (JuS) 1979, 874, 874 f.*

ამ შემადგენლობის წარმოშობის საფუძველი იყო პოლიტიკური მოვლენა, რომელსაც თითქმის 140 წლის წინ ჰქონდა ადგილი: ერთმა მუშამ, გვარად დუშენმა („Duchesne“), პარიზის მთავარ ეპისკოპოსს დიდი თანხის სანაცვლოდ გერმანიის რაიხის კანცლერის ანტიეკლესიური პოლიტიკის გამო მისი მოკვლა შესთავაზა. მიუხედავად იმისა, რომ აღმოფოთებულმა პარიზის მთავარმა ეპისკოპოსმა ეს „შეთავაზება“ უარყო, გერმანიის რაიხის კანცლერი და, ალბათ, ასევე გერმანიის პარლამენტიც ამ ამბის გამო ისე შეძრწუნდა, რომ იმ დროიდან მოყოლებული სხვისათვის დანაშაულის ჩადენის მხოლოდ შეთავაზებაც დასჯადად იქნა აღიარებული.

თუმცა ამასთან უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ გერმანიის სსკ-ის §31 I დანაშაულზე ხელის აღების სპეციალურ დათქმას მოიცავს. შესაბამისად, „§30-ის მიხედვით არ დაისჯება ის, ვინც ნებაყოფლობით 1. ხელს აიღებს სხვა პირის დანაშაულის ჩადენაზე დაყოლიებაზე და სხვის მიერ დანაშაულის ჩადენის არსებულ შესაძლო საფრთხეს თავიდან აიცილებს. 2. დანაშაულის ჩადენისთვის მზაობის გამოცხადების შემდეგ თავის გადაწყვეტილებაზე ხელს აიღებს. 3. დანაშაულის ჩადენის შეთანხმების ანდა დანაშაულის ჩადენის შეთავაზების მიღების შემდეგ დანაშაულს თავიდან აიცილებს.“ გერმანიის სსკ-ის §31 II დამაზუსტებელ რეგულაციასაც მოიცავს – „თუ ქმედება დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის ამღების ჩარევის გარეშე არ განხორციელდება ანდა მისი წარსული ქმედებისგან დამოუკიდებლად იქნება ჩადენილი, დაუსჯელობისათვის საკმარისია დანაშაულის ჩადენის ხელის შეშლის ნებაყოფლობითი და სერიოზული მცდელობა.“

2. ქართული სამართლებრივი მდგომარეობა

მოქმედი ქართული სისხლის სამართალი, გერმანული სისხლის სამართლის მსგავსად, დანაშაულის მომზადების დასჯადობის ორ კონსტრუქციას იცნობს, კერძოდ, როგორც ზოგად, სისხლის სამართლის მთელი კოდექსის გამწვდომ, ფრჩხილებს გარეთ გატანილ დასჯადობას, რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლში (დანაშაულის მომზადება),⁸ ასევე განსაზ-

⁸ საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მიხედვით, „1. დანაშაულის მომზადებად ითვლება დანაშაულის ჩადენისათ-

ღვრული ქმედებების შერჩევით დასჯადობას, რომლებიც, როგორც დამოუკიდებელი შემადგენლობა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილშია განთავსებული. აქ უნდა დავასახელოთ, მაგალითად, საქართველოს სსკ-ის 212-ე მუხლის IV ნაწილი (ყალბი ფულის ან ფასიანი ქაღალდის დამზადება ან გასაღება), საქართველოს სსკ-ის 224-ე მუხლი (ბანდიტიზმი) და საქართველოს სსკ-ის 404-ე მუხლი (აგრესიული ომის მომზადება ან წარმოება).

მომზადების ზოგად დასჯადობასთან დაკავშირებით გადამწყვეტია ის, რომ საქართველოს სსკ-ის მე-18 I მუხლი არა ყველა, არამედ მხოლოდ მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე და საქართველოს სსკ-ის მე-18 II მუხლში პირდაპირ გათვალისწინებულ ნაკლებად მძიმე დანაშაულებზე ვრცელდება.

საქართველოს სსკ-ის მე-12 მუხლის მეორე ნაწილით (დანაშაულის კატეგორიები), ნაკლებად მძიმეა ისეთი განზრახი ან გაუფრთხილებელი დანაშაული, რომლის ჩადენისათვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება ხუთი წლით თავისუფლების აღკვეთას. მძიმეა ისეთი განზრახი დანაშაული, რომლის ჩადენისათვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება ათი წლით თავისუფლების აღკვეთას, აგრეთვე გაუფრთხილებლობითი დანაშაული, რომლის ჩადენისათვის სისხლის სამართლის კოდექსით სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა ხუთ წელზე მეტი ვადით (საქართველოს სსკ-ის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილი). განსაკუთრებით მძიმეა ისეთი დანაშაული, რომლის ჩადენისათვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულია სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთა ათ წელზე მეტი ვადით ან უვადო თავისუფლების აღკვეთა.

მაგალითები: მაქსიმალური სასჯელი ქურდობის ძირითადი შემადგენლობისათვის (საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილი) 3 წლით

ვის პირობების განზრახ შექმნა. 2. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაწესებულია მხოლოდ მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულების, აგრეთვე ამ კოდექსის 182-ე მუხლის პირველი ნაწილით, 186-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილებით, 221-ე მუხლის პირველი-მე-3 ნაწილებით, 332-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილებით, 339-ე მუხლის პირველი ნაწილით, 339¹ მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილებით, 365-ე მუხლის პირველი-მე-3 ნაწილებით და 372-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულების მომზადებისათვის.“

თავისუფლების აღკვეთაა. ამის გამო ეს ქმედება, საქართველოს სსკ-ის მე-12 მუხლის მე-2 ნაწილით, ნაკლებად მძიმე დანაშაულია. რადგან საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილი „მარტივი“ ქურდობის მომზადებას დასჯადად პირდაპირ არ აცხადებს, ქურდობის მომზადება დასჯადი არაა. საქართველოს სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილით (ყაჩაღობა) კი ყაჩაღობის ძირითადი შემადგენლობისათვის მაქსიმალური სასჯელი 7 წლით თავისუფლების აღკვეთაა, ამიტომაც ყაჩაღობა მძიმე კატეგორიის დანაშაულებს მიეკუთვნება. მკვლელობის (საქართველოს სსკ-ის 108-ე მუხლი) მაქსიმალური სასჯელი 15 წლით თავისუფლების აღკვეთაა, ამიტომაც მკვლელობა გათვალისწინებული სასჯელის სიმძიმის გამო განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულებს მიეკუთვნება. შესაბამისად, ამ უკანასკნელი დანაშაულების მომზადება, საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილით, დასჯადია.

შორეული მოსამზადებელი ქმედებების დასჯადობის თავიდან ასაცილებლად სისხლის სამართლის თეორია იძულებულია რეფორმირებული სისხლის სამართლის კოდექსის მე-18 მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული მომზადების (მეტად წელვადი) საკანონმდებლო განმარტება დააკონკრეტოს. მომზადების დღევანდელი განმარტების საფუძველზე დასჯადობა სურვილისამებრ შეიძლება ამსრულებლის ნებისმიერ შემადგენლობამდელ ქმედებაზე გავრცელდეს. იგი დანაშაულის დაგეგმვის და მომზადების გამიჯვნის მასშტაბს არ იძლევა. ამიტომაც დანაშაულის მომზადების საზღვარდაუდებელი განვრცობის შესაზღუდად დოგმატიკაში შემოთავაზებულია დანაშაულის მომზადების **რესტრიქციული განმარტება** სუბიექტურ და ობიექტურ დონეზე.⁹ ამასთან, არის იმ ერთიანი კრიტერიუმის შემუშავების მცდელობები, რომელთა მიხედვითაც შესაძლებელი იქნება ერთმანეთისაგან გაიმიჯნოს მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულების მომზადების დასჯადი და დაუსჯელი სფეროები, ერთი მხრივ, და, მეორე მხრივ, კი დანაშაულის ჩადენის გადამწყვეტილების მიღება და მისი დაგეგმვა,

⁹ *წერეთელი, თინათინ*, დანაშაულის მომზადება და მცდელობა, სისხლის სამართლის პრობლემები, I ტომი, 2007, გვ. 387; *დვალიძე, ირაკლი*, წიგნში: ნაჭყებია, გურამ/დვალიძე ირაკლი (რედ.), სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2007 წელი, გვ. 157; *სურგულაძე, ლამარა*, სისხლის სამართალი, დანაშაული, 2005, გვ. 302-303.

რომელიც დაუსჯელადაა აღიარებული. ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ასევე ნაკლებად მძიმე დანაშაულის დაუსჯელი მომზადება და მისი მცდელობა, რომელიც, როგორც წესი, დასჯადია.

დანაშაულის მომზადების დასჯადობა **სუბიექტურ დონეზე** „დანაშაულის გეგმის დაკონკრეტების“ მოთხოვნით იზღუდება. დანაშაულის მომზადების (რომელიც, საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მიხედვით, ნაწილობრივ დასჯადია) და დანაშაულის ზოგადი დაგეგმვის (რომელიც, როგორც წესი, დაუსჯელია) ერთმანეთისაგან გასამიჯნად აუცილებელია, რომ კონკრეტული დანაშაულის მომზადებისას ქმედების გეგმა, სულ მცირე, მის ზოგად კონტურებში იყოს დაფიქსირებული. ამგვარად, არ გვაქვს დანაშაულის მომზადება მაშინ, როდესაც პირს იარაღი კონკრეტული დანაშაულის ჩასადენად არ შეუძენია და ქმედების გეგმას ჯერ ხელშესახები კონტურები არ მიუღია. მაგალითად, თუ პირმა იარაღი რაიმე ყაჩაღური თავდასხმის განსახორციელებლად კი შეიძინა, მაგრამ დანაშაულის მსხვერპლი მას ჯერ არ შეურჩევია. მომზადებისას განზრახვა დაგეგმილი დანაშაულის ყველა მნიშვნელოვან ნიშანს უნდა მოიცავდეს.¹⁰ არ დაისჯება მოსამზადებელი ქმედება, რომელმაც დაგეგმვის ზღვარს კი გადააბიჯა, მაგრამ ჯერ კიდევ სოციალური ადეკვატურობის ფარგლებშია. **მაგალითი 3:** ბრუნომ თავისი ცოლის, ბერტას მოსაკლავად სამზარეულოს დანა იყიდა. თავისთავად დანის ყიდვით მან მოამზადა თავისი ცოლის მკვლელობა ან მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში. თუმცა მისი ქმედება განზრახვის აშკარა გამომჟღავნებამდე სოციალურად ადეკვატურია.

დანაშაულის მომზადების დასჯადობის **ობიექტურ დონეზე** შესაზღუდად შემდეგ ელემენტებს უნდა გაესვას ხაზი: დანაშაულის მომზადების განმარტების კონკრეტიზაცია, შემთხვევათა ჯგუფების ჩამოყალიბება და, კუმულაციურად, ხელყოფამდელი ქმედებების სოციალური ადეკვატურობის არარსებობის მოთხოვნა. დანაშაულის მომზადება გაიგება, როგორც დანაშაულის ჩადენის იარაღის გამოძებნა თუ მომარჯვება. (ეს ნაწილობრივ ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის მე-17 მუხლში მოცემულ დანაშაულის მომზადების განმარტებას

შეესაბამება).¹¹ შემთხვევათა ჯგუფებში კი ასახელებენ შემდეგ დასჯად მომზადების ქმედებებს: თანამონაწილეთა გამოძებნა, ყალბი გასაღების დამზადება ან სიგნალიზაციის გამორთვა ბინაში შეღწევისათვის, მსხვერპლისათვის ჩასაფრება დანაშაულის ჩადენის მიზნით ან სასამართლო მოწამვლა პირის მოსაკლავად, ამის გარდა, მსხვერპლის მიმართ დანაშაულის ჩასადენად მის უკაცრიელ ადგილას გატყუება, პისტოლეტის დატენა ან ბინაში შეღწევა პირის მოსაკლავად.¹²

მხოლოდ დასახელებული შემთხვევათა ჯგუფები, დანაშაულის მომზადების დაკონკრეტებულ დეფინიციასთან ერთად, ყველა დასჯადი და დაუსჯელი შემადგენლობამდელი ქმედების გამიჯვნის გამოსადეგ ინსტრუმენტს არ იძლევა, ამიტომაც ცალსახად ასევე ქმედების სოციალური ადეკვატურობის არარსებობაცაა აუცილებელი.¹³

აქედან გამომდინარე, დანაშაულის მომზადების დასჯადობის შეზღუდვა, რომელიც აუცილებელია სამართლებრივი სახელმწიფოსთვის, შესაძლებელია მხოლოდ დასჯადი ქმედებებისაგან სოციალურად ადეკვატური მოსამზადებელი ქმედებების გამოყოფით, თუნდაც ზოგიერთი სამართლებრივი გაურკვევლობის საფრთხის ფასად, რასაც ამგვარ ნეიტრალურ ქმედებაზე დაყრდნობა შეიძლება მოიცავდეს. მოსამზადებელი ქმედებების დასჯადობის შეზღუდვის შესაძლებლობა იქნებოდა ქართულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში უკვე შემოთავაზებულ მცდელობასთან სიახლოვე ანდა **დანაშაულის მომზადების სიაშკარავე**. ქმედება მაშინ უნდა ჩაითვალოს მომზადებად, როდესაც ჩადენილი ქმედება სოციალურად ადეკვატური აღარაა, როდესაც ის არაორაზროვნად მიუთითებს პირის მიზანზე¹⁴ ანდა ქმედებისათვის საჭირო საშუალება

¹¹ *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 154; *სურგულაძე, ლამარა*, სისხლის სამართალი, დანაშაული, 2005, გვ. 302.

¹² *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 156; *დვალიძე, ირაკლი*, ნიგნში: ნაჭყებია გურამ/დვალიძე ირაკლი (რედ.), სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მე-2 გამოცემა, 2007 წელი, გვ. 157, გვ. 158.

¹³ *მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, ნიგნი მეორე, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. ველი 38.

¹⁴ *Heinrich, Bernd*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2016, Rn. 726; *Spotovsky, Andrzej*, in: *Jescheck, Hans-Heinrich*

¹⁰ *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 155.

ისეა მომარჯვებული, რომ პირს თავისი ქმედების „ახსნა დამაჯერებლად აღარ შეუძლია“.¹⁵ იქამდე, სანამ პირს სოციალური ადეკვატურობის საზღვარი ჯერ არ გადაულახავს, მისი ქმედება პირად სფეროში რჩება და არ უნდა დაისაჯოს.

აქედან გამომდინარე, დასჯადი მომზადებისათვის საჭიროდ უნდა ჩაითვალოს დანაშაულის შემადგენლობის შესასრულებლად საჭირო ყველა პირობის შექმნა (საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის პირველი ნაწილი) და, კუმულაციურად, ჩადენილი ქმედებების სოციალური ადეკვატურობის არარსებობა. სოციალური ადეკვატურობის არარსებობა ერთპიროვნული ამსრულებლობისას ობიექტურად გაგებულ მცდელობასთან (როგორც წესი, დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების დანყება) სიახლოვეში გამოიხატება.¹⁶ აქედან გამომდინარე, დანაშაულის მომზადება მხოლოდ მაშინ დაისჯება, როდესაც იგი სამართლებრივი სიკეთისათვის რეალურ საფრთხეს წარმოადგენს.¹⁷ ზემოთ მოყვანილ მომზადების მაგალითში ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ ბინის პატრონის მეგობრისთვის ტელეფონზე დარეკვის მიუხედავად, განხორციელებული მომზადების დასჯადობა გამოირიცხება, რადგან მხოლოდ ჩადენილი ქმედებანი, დანაშაულის ჩადენის ადგილთან დროული და სივრცითი სიშორის გადაულახავად, ე. ი. დანაშაულის მცდელობასთან მიახლოების გარეშე, დასჯად მომზადებას არ წარმოადგენს.

დღევანდელ ქართულ სისხლის სამართლის პრაქტიკაში ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ

დანაშაულის მომზადებაზე განაჩენის მოძიება არ მოხერხდა. ასევე იშვიათია განაჩენები რამდენიმე თანამონაწილის მიერ განხორციელებული დანაშაულის მომზადების დასჯადობის შესახებ.¹⁸ თუმცა უნდა დავასახელოთ თბილისის საქალაქო სასამართლოს ორი განაჩენი დანაშაულის მომზადებაზე, რომლის დროსაც თანამსრულებლებს და თანამონაწილებს სამართლებრივ სიკეთესთან დროითი და სივრცითი ბარიერი ჯერ არ გადაულახავთ, მაგრამ სოციალური ადეკვატურობის საზღვარს კარგა ხანია გადააბიჯეს. ერთ შემთხვევაში ერთმა თანამსრულებელმა ტერორისტული აქტის ჩასადენად ასაფეთქებელი ნივთიერება შეიძინა, მეორე თანამსრულებელი კი ამ ნივთიერებით დედაქალაქში მიდიოდა იმავე დღეს ტერორისტული აქტის განსახორციელებლად (სსკ-ის მე-18, 323-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ა ქვეპუნქტის მიხედვით, დასჯადია ტერორისტული აქტის ჩადენა ჯგუფურად).¹⁹ მეორე შემთხვევაში კი პირი დამამძიმებელ გარემოებაში ჯგუფური მკვლელობის მომზადებისათვის დაისაჯა, რადგან მან მსხვერპლთა ცხოვრების პირობები, ჩვეულებები და მეგობართა წრე გამოიკვლია და მკვლელობის იარაღის ყიდვას ცდილობდა, როდესაც იგი დააკავეს. ჩადენილი ქმედებები შეფასებულ იქნა როგორც არასრულწლოვნის მკვლელობის მომზადება ჯგუფურად (სსკ-ის მე-18, 109-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ბ და ე ქვეპუნქტებით) და ცეცხლსასროლი იარაღის მართლსაწინააღმდეგო შექმნის მცდელობა (სსკ-ის მე-19, 236-ე მუხლის პირველი ნაწილით).²⁰

გერმანული სისხლის სამართლისაგან განსხვავებით, ქართულში დანაშაულის მომზადებისას ხელის აღების სპეციალური რეგულაცია არ არსებობს, თუმცა ეს არაა ხელის შემშლელი, რადგან არსებობს ზოგადი რეგულაცია დაუმთავრებელ დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შესახებ, რომელიც მოიცავს როგორც დანაშაულის მომზადებას, ასევე მცდელობას.

(Hrsg.), Die Vorverlagerung des Strafrechtsschutzes durch Gefährdungs- und Unternehmensdelikte, 1987, S. 126.

¹⁵ გერმანულ სისხლის სამართლის თეორიაში *ჰაინრიხის* მიერ ჩამოყალიბებული მოსახერხებელი მოკლე ფორმულა დანაშაულის მცდელობის დასაწყისის შესახებ (იხ. *Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2016, Rn. 726*) შესაძლებელია ქართულ სისხლის სამართალში დანაშაულის მომზადების დასაწყისის ფორმულად განვიხილოთ.

¹⁶ მომზადების ამგვარი შეზღუდული განმარტება და მცდელობასთან სიახლოვე *გამყრელიძის* მიხედვით საბჭოთა სისხლის სამართლის პრაქტიკაშიც იყო გათვალისწინებული. იხ. *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, მე-2 გამ., 2008, გვ. 159.

¹⁷ შდრ. *შავგულიძე, თამაზ*, აუცილებელი მოგერიება, 1966, გვ. 77 (რუსულად); *შავგულიძე, თამაზ/ურგულაძე, ლამარა*, საზოგადოებრივი საშიშროების გამომრიცხველი გარემოებები სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, 1988, გვ. 75.

¹⁸ უღრმეს მადლობას ვუხდით თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლეს *ბადრი კოჭლამაზაშვილს* დანაშაულის მომზადებაზე საქალაქო სასამართლოს განაჩენების მონოდებისათვის.

¹⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 24.11.2011 განაჩენი №1/5322-11 და №074118178.

²⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 24.9.2009 განაჩენი №1/1113-09.

3. შედარებით-სამართლებრივი მიმოხილვა

შედარებით-სამართლებრივი თვალსაზრისით, შესაძლებელია ითქვას, რომ როგორც გერმანულ, ასევე ქართულ სისხლის სამართალში ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ განხორციელებულ მოსამზადებელ ქმედებებს დასჯადობამდე ყოველთვის არ მივყავართ. გარდა ამისა, გერმანიის სისხლის სამართალი გერმანიის სსკ-ის §30-ში ზოგად გამოწვევის – რამდენიმე პირის მიერ დანაშაულის დაგეგმვას და ასევე გერმანიის სსკ-ის კერძო ნაწილში მომზადების ცალკეულ სპეციალურ შემადგენლობებს ითვალისწინებს. ამის საპირისპიროდ, ქართული სისხლის სამართალი კერძო ნაწილის მსგავსი შემადგენლობების გვერდით საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლში დანაშაულის მომზადების ზოგად შემადგენლობას იცნობს, რომელიც დელიქტის სიმძიმესთანა დაკავშირებული, მაგრამ, საყოველთაო მოსაზრებით, შეზღუდულად უნდა განიმარტოს. გერმანული სისხლის სამართლისაგან განსხვავებით, ეს ზოგადი შემადგენლობა რამდენიმე პირის ქმედებით არ შემოიფარგლება და თეორიულად ასევე ერთპიროვნულ ამსრულებელსაც მოიცავს. ამასთან, საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს ასევე კონკრეტულად მითითებულ ნაკლებად მძიმე დანაშაულებს, გერმანიის სსკ-ის §30 კი – მხოლოდ დანაშაულს, ე. ი. მძიმე დელიქტებს (და არა სისხლისსამართლებრივ გადაცდომას). მიუხედავად ამისა, საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის შეზღუდულ განმარტებას იმ შედეგამდე მივყავართ, რომ სამართლებრივი მდგომარეობა, განსხვავებული ნორმების მიუხედავად, პრაქტიკაში ორივე ქვეყანაში მსგავსია: ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ განხორციელებული დანაშაულის მომზადება, როგორც წესი, დასჯადი არაა.

IV. უშუალოდ დაწყება

პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის წმინდა შინაგანი გადაწყვეტილების მიღების და ლიტონი მოსამზადებელი ქმედებების შემდეგ მესამე შესაძლებელი საფეხური დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების უშუალოდ დაწყებაა. შესავლისათვის აქაც ერთი მაგალითი უნდა დასახელდეს.

მაგალითი 4: პირს თავისი მეზობლის მოკვლა სურს და ამისათვის სახლში იარაღს ტენის. შემდეგ იგი მიდის მეზობლის ეზოში, სასროლად გამზადებული იარაღით ცოცხალი ღობის უკან დაიმალება და ლოდინს იწყებს. გზაზე მომავალი მეზობლის დანახვისას იგი იარაღს მოიმარჯვებს. მეზობლის მიერ ეზოს ქიშკარში შემოხვევის შემდეგ პირი მას ესვრის, მაგრამ მიზანს ააცდენს.

1. გერმანული სამართლებრივი მდგომარეობა

გერმანიის სსკ-ის §22²¹ მცდელობის დასაწყისის დანაშაულის უშუალოდ დაწყებით აღწერს. როგორც უკვე იყო ნათქვამი, პირის დასჯადობისა და დაუსჯელობის ზღვარი ხშირ შემთხვევაში აქაა გავლებული, ამიტომაც ამ მომენტის განსაზღვრისათვის განსაკუთრებული სიფრთხილეა საჭირო. ამასთან, უშუალოდ განხორციელების მომენტის განსაზღვრა ცალკეულ შემთხვევაში მეტად ძნელია.

მოცემულ მაგალითში ამსრულებელმა (სულ გვიან, სროლით) უდავოდ შემადგენლობის განხორციელება დაიწყო და იგი მკვლელობის ან დამძიმებელი გარემოებით ჩადენილი მკვლელობის მცდელობისათვის უნდა დაისაჯოს (მკვლელობა ჩასაფრებით). მაგრამ საკითხავია, ადრევე ხომ არ დაიწყო ქმედების შემადგენლობის უშუალოდ განხორციელება, ანუ უკვე მაშინ, ა) როდესაც იგი სახლში იარაღს ტენიდა, ბ) როდესაც იგი მეზობლის ეზოში შევიდა, გ) როდესაც იგი მეზობლის ბაღში ჩასაფრდა, დ) როდესაც მან მეზობელი შორიდან დაინახა, ე) როდესაც მეზობელი მას სროლის მანძილზე მიუახლოვდა, ვ) როდესაც ამსრულებელმა იარაღი მოიმარჯვა, ზ) როდესაც ამსრულებელმა სასხლეტს თითი დაადო, თ) როდესაც მან სასხლეტზე თითის მიჭერა დაიწყო.²²

²¹ გერმანიის სსკ-ის §22 რეგულაციის მიხედვით, „დანაშაულის ჩადენას ცდილობს ის, ვინც, თავისი წარმოდგენით, უშუალოდ იწყებს ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას“.

²² ამასთან, ასევე შესაძლებელია „მიახლოების შემთხვევა“ bei *Hohmann, Olaf*, JURA 1993, 321; ასევე, კაზუსები *Gropengieser, Helmut/Kohler, Marius*, JURA 2003, 277, 279; *Langer, Winrich*, JURA 2003, 135, 136; *Safferling, Christoph*, Juristische Arbeitsblätter (JA) 2007, 183, 186; *Wolter, Jürgen*, Juristische Arbeitsblätter (JA) 2008, 605, 607 f.

ეს შეკითხვა შემდეგი შემთხვევისათვის მეტად დიდი მნიშვნელობის მქონეა: ქმედების განხორციელებისას პირს მეზობლის ცოლი დაინახავს. საკითხავია, ქალის ქმედება აუცილებელი დახმარების (გერმანიის სსკ-ის §32) წინაპირობებს აკმაყოფილებს თუ არა, თუ იგი ამსრულებლის განზრახვას მიხვდება, მას დიდ ქვას ესვრის თავში, რის გამოც პირი გონებას დაკარგავს და ქმედების განხორციელებას ვეღარ შეძლებს?²³ აუცილებელი მოგერიების და აუცილებელი დახმარების დასაშვებობისათვის საჭირო „იმნუთიერ თავდასხმას“ ზოგიერთი მეცნიერი პირის მიერ ქმედების განხორციელების უშუალოდ დაწყებისას, ე. ი. დასჯადი მცდელობის საზღვრის გადალახვისას აღიარებს.

თავისთავად, ქვის მსროლელი ქალი საქმეში შესაძლებლობისამებრ სწრაფად უნდა ჩაერიოს. იგი ამსრულებლის მიერ იარაღის მომარჯვებას არ უნდა დაელოდოს, რადგან შესაძლებელია, რომ მან ტყვიის სროლის თავიდან აცილება ქვის სროლით ვეღარ შეძლოს. თუ წარმოვიდგენთ, რომ ქალი ქვას მსხვერპლის ეზოში შესვლამდე ისვრის, გარკვეულ შემთხვევებში საეჭვო შედეგებამდე მივალთ: თუ ტყვიის მსროლელის მიერ ქმედების უშუალოდ დაწყებას გვიან დავაფიქსირებთ, მაგალითად, ტყვიის სროლის მომენტში, თავად სწრაფი არ დაისჯებოდა, თუ მას ქვა ტყვიის გასროლამდე, მცდელობის დაწყებამდე, მოხვდებოდა და მისი ქმედება თავიდან იქნებოდა აცილებული. მომზადების ამ სტადიაზე, ე. ი. მცდელობამდე, როგორც ზემოთ უკვე ითქვა, ქმედება გერმანულ სისხლის სამართალში არ დაისჯება. შესაბამისად, ეზოში დალოდება, თუნდაც დატენილი იარაღით, დანაშაულის დაუსჯელი მომზადება იქნებოდა. სავარაუდოდ, ქალს ქვის სროლისას აუცილებელ დახმარებაზე (გერმანიის სსკ-ის §32) აპელირება არ შეეძლებოდა, რადგან ამსრულებლის თავდასხმა იმ მომენტში ქმედების განხორციელების უშუალოდ დაწყების არარსებობის გამო ჯერ იმნუთიერი არ იყო.

მეორე მხრივ, ჩნდება პრობლემები მაშინაც, როდესაც ქმედების განხორციელების უშუალოდ დაწყებას მეტად ადრე დავაფიქსირებთ, მაგალი-

თად, იმ დროისათვის, როდესაც პირი ეზოში შევა. ქალის მიერ ქვის სროლა ამ მომენტში უკვე დასაშვები რომ იყოს, პირს შეეძლო მტკიცება, რომ სამართლებრივი სიკეთე ამ დროისათვის ჯერ კიდევ არ იყო საფრთხეში, რომ მას მეზობლის დანახვისას სხვა გადაწყვეტილების მიღება და სასიკვდილო გასროლაზე უარის თქმა შეეძლო. თუ მცდელობის დაწყებას ძალიან ადრეულ სტადიაში ვაღიარებთ, დასჯადობა უკვე ეზოში შესვლით გვექნებოდა და ადრეულ მომენტში პირის მოგერიებისას ნებაყოფლობით ხელის აღება შეუძლებელი იქნებოდა. ასევე იქნებოდა ჩვენს შემთხვევაშიც: პირს ეზოში შესვლიდან მოკლე ხნის გასვლის შემდეგ ქვა მოხვდებოდა და ვეღარ იმოქმედებდა. ასე რომ, ნებაყოფლობითობა და ხელის აღება შეუძლებელი იქნებოდა.

თუმცა მნიშვნელოვანია ის, რომ მცდელობის დაწყება ობიექტური კრიტერიუმის გვერდით სუბიექტურსაც მოიცავს. ამას გერმანიის სსკ-ის §22 ძირითადი რეგულაცია აჩვენებს: „დანაშაულის ჩადენას ცდილობს ის, ვინც, **ქმედებაზე თავისი წარმოდგენით**, უშუალოდ იწყებს შემადგენლობის განხორციელებას“. ამასთან, გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ დანაშაულის დაწყება სუბიექტურად თავის დროზე ცოტა უხეშად, მაგრამ ლაკონიურად განმარტა, როდესაც შენიშნა, რომ ამსრულებელი, თავისი წარმოდგენით, დანაშაულის განხორციელებას უშუალოდ მაშინ იწყებს, როდესაც იგი „ახლა დაიწყებას“ ბარიერის გადაბიჯებას დაიწყებს.²⁴ გერმანიის ფედერალური სასამართლო

²³ გერმანიის სსკ-ის §32-ის მიხედვით, „(1) მართლსაწინააღმდეგოდ არ მოქმედებს ის, ვინც მოგერიებისას აუცილებელ ქმედებას განახორციელებს. (2) აუცილებელი მოგერიება არის თავდაცვა, რომელსაც თავისთვის ან სხვისთვის იმნუთიერი მართლსაწინააღმდეგო თავდასხმის თავიდან აცილებისთვისაა საჭირო.“

²⁴ Die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 26, 201, 203; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 28, 162, 163; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 36, 249, 250; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 37, 294, 297; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 40, 257, 268; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 48, 34, 36; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 56, 170, 171; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 1989, 473, 474; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 1996, 38; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 2008, 465, 466; BGH NJW 2010, 623; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht, BGH NSTZ 2011, 89; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTZ) 2011, 517; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht – Rechtsprechungs-Report (BGH NSTZ-RR) 2011, 367, 368; ასევე, *Krey, Volker/Esßer, Robert*, Deutsches Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2012; Rn. 1220;

მცდელობის ობიექტური მომენტის ცნების განმარტებისას კი აბსტრაქტულ ფორმულას იშველიებს: უშუალოდ დანყება სახეზეა მაშინ, როდესაც პირი განახორციელებს ქმედებას, რომელიც ხელშეუშლელი გაგრძელებისას მნიშვნელოვანი შუალედური აქტის გარეშე უშუალოდ²⁵ ქმედების შემადგენლობის განხორციელებამდე უნდა მივიდეს ან მასთან უშუალო სივრცობრივ და დროულ კავშირშია.²⁶

Safferling, Christoph, Juristische Schulung (JuS) 2005, 135, 138; *Thoss, Peter*, JURA 2005, 128 (129); კრიტიკულად *Putzke, Holm*, Juristische Schulung (JuS) 2009, 985, 986; *Stein, Ulrich*, Goldammer's Archiv für Strafrecht (GA) 2010, 129, 150.

²⁵ უშუალოობის მოთხოვნით კანონმდებელს უპირატესად მცდელობის დასჯადობის შეზღუდვა სურდა, რისთვისაც ეჭვის შემთხვევაში შეზღუდული განმარტება მიზანშეწონილი ჩანს. შდრ. Die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 43, 177, 181; *Kühl, Kristian*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 7. Aufl. 2012, § 15 Rn. 58; *Küper, Wilfried*, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1984, 777; *Wessels, Johannes/Beulke, Werner/Satzger, Helmut*, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 46. Aufl. 2016, Rn. 855.

²⁶ Die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 26, 201, 203; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 28, 162, 163; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 30, 363, 364; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 35, 6, 8 f.; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 35, 363, 364; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 36, 249, 250; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 37, 294, 297 f.; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 40, 257, 268; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 40, 299, 301; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 43, 177, 179; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 44, 34, 40; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 48, 34, 36; die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt) 56, 170, 171; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTz) 2006, 331; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTz) 2011, 517; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht – Rechtsprechungs-Report (BGH NSTz-RR) 2011, 367, 368; Bundesgerichtshof – Neue Zeitschrift für Strafrecht (BGH NSTz) 2013, 156; Kammergericht – Neue Zeitschrift für Strafrecht – Rechtsprechungs-Report (KG NSTz-RR) 2013, 138; *Berz, Ulrich*, JURA 1984, 511, 514 ff.; *Hardtung, Bernhard*, Neue Zeitschrift für Strafrecht (NSTz) 2003, 261, 262; *Kindhäuser, Urs*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2015, § 22 Rn. 19; *Krey, Volker/Esser, Robert*, Deutsches Strafrecht, Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 2012, Rn. 1221; *Kühl, Kristian*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 7. Aufl. 2012, § 15 Rn. 68; *Kühl, Kristian*, Juristische Schu-

2. ქართული სამართლებრივი მდგომარეობა

გერმანული სისხლის სამართლისაგან განსხვავებით, მცდელობა ქართულ სისხლის სამართალში ობიექტურადაა გაგებული და უშუალოდ დანაშაულის ჩადენისაკენ მიმართული განზრახვი ქმედებით იწყება (საქართველოს სსკ-ის მე-19 მუხლის პირველი ნაწილი).²⁷ რადგან საზღვარი დასჯადობასა და დაუსჯელობას შორის, თეორიაში მაინც, როგორც წესი, მცდელობის დასაწყისით კი არა, არამედ მომზადებითაა ნიშნდებული, ქართველ აუცილებელი დახმარების განმახორციელებელს მცდელობის დანყების დალოდების ვალდებულება არ ეკისრება. დასჯადი მოსამზადებელი ქმედების არსებობისას მას აუცილებელ მოგერიებასა და აუცილებელ დახმარებაზე აპელირება შეუძლია, რადგან მომზადება უკვე სამართლებრივი სიკეთისათვის რეალური საფრთხის შექმნაა.²⁸

დასახელებულ შემთხვევაში ხელყოფის ეს რეალური საფრთხე, ე. ი. სამართლებრივ სიკეთეზე იმნუთიერი თავდასხმა პირის მიერ საკუთარ სახლში იარაღის ტენისას ჯერ არაა (მაგალითი ა). აქ ქმედება ცალსახად ჯერ არ მიუთითებს მოახლოებულ თავდასხმაზე, რადგან მოსამზადებელ ქმედებას სოციალური ადეკვატურობისათვის ჯერ არ გადაუბიჯებია. მაგალით გ-ში განხილული მომენტიდან, ე. ი. როდესაც პირი მეზობლის ეზოში ჩასაფრდა, მაგალით ზ-ს ჩათვლით, ე. ი. როდესაც პირმა სასხლეტს თითი დაადო, ქმედება არაორაზროვნად მომზადებაა და აუცილებელი დახმარების განმახორციელებელს აუცილებელი დახმარების ყველა უფლებას ანიჭებს. შემთხვევა ბ-ს, ე. ი. ამსრულებლის მეზობლის ეზოში შესვლის შეფასება შესაძლებელია მრავალ გარემოებაზე (იყო თუ არა ეზო შემოღობილი და ჭიშკარი ჩაკეტილი) და ადგი-

lung (JuS) 1980, 650 ff.; Leipziger Kommentar (LK) zum Strafgesetzbuch-Hillenkamp *Thomas*, 12. Aufl. 2007, § 22 Rn. 77, 85.

²⁷ საქართველოს სსკ-ის მე-19 მუხლის თანახმად, „დანაშაულის მცდელობად ითვლება განზრახვი ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ იყო მიმართული დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი“.

²⁸ შდრ. *შავგულიძე, თამაზ*, აუცილებელი მოგერიება, 1966, გვ. 70 (რუსულად); *შავგულიძე, თამაზ/სურგულაძე, ლამარა*, საზოგადოებრივი საშიშროების გამომრიცხველი გარემოებები სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, 1988, გვ. 75.

ლობრივ წესებზე (სტუმარი ეზოში ჭიშკარზე ზარის მიუცემლად ან დაუკაკუნებლად შედის და მასპინძელს მხოლოდ სახლის წინ ეძახის) იყოს დამოკიდებული და ამდენად მოსამზადებელ ქმედებას ერთმნიშვნელოვნად ჯერ არ მიეკუთვნება. მაგალითებს შეფასება ამიტომაც კონკრეტული შემთხვევის მოცემულობაზე უნდა იყოს დამოკიდებული. შემთხვევათ) კი, ე. ი. როდესაც პირმა სასხლეტზე თითის მიჭერა დაიწყო, ცალსახად მცდელობად უნდა შეფასდეს.

ქართული სისხლის სამართლისათვის პრობლემურია იმ ნაკლებად მძიმე დანაშაულის მომზადების და მცდელობის გამიჯვნა, რომლის მომზადებისათვისაც დასჯადობა პირდაპირ არაა გათვალისწინებული და ამგვარად ქმედების წმინდა მომზადების ან მცდელობისათვის მიკუთვნება, როგორც გერმანულ სისხლის სამართალში, დასჯადობა-დაუსჯელობას შორის მიჯნას ავლებს.

მაგალითი 5 (ქართული სისხლის სამართლის პრაქტიკიდან): სასჯელალსრულების კოლონიიდან გასაქცევად პატიმარმა 2001 წლის მაისიდან ამავე წლის ოქტომბრამდე კოლონიის საწარმოო ზონის მიმართულებით 1,5 მ. სიმაღლის და 4 მ. სიგრძის გვირაბი გათხარა. გვირაბის დამთავრებამდე მისი საქმიანობა კოლონიის თანამშრომელმა აღმოაჩინა. თავისუფლებაში გასასვლელად მას 8 მეტრის სიგრძის გვირაბი უნდა გაეთხარა, კოლონიის საწარმოო ზონა, 200 მეტრი ეზო და ღობე გადაეღებინა.²⁹

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა ქმედება ლიტონ მომზადებად, ე. ი. გასაქცევად პირობების შექმნად შეაფასეს. ამსრულებელი, შესაბამისად, გამართლდა, რადგან თავისუფლების აღკვეთის ადგილიდან გაქცევა ნაკლებად მძიმე დანაშაულია და ამ ქმედების მომზადების დასჯადობა საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილით არაა პირდაპირ გათვალისწინებული და ამიტომაც დასჯადი. პროკურატურის საკასაციო საჩივრის განხილვისას საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ გამამართლებელი განაჩენი გააუქმა, ქმედება გაქცევის მცდელობად შეაფასა და საქმე ხელახალი განხილვისათვის და გადაწყვეტი-

ლების მიღებისათვის სააპელაციო სასამართლოს დაუბრუნა. ამ გადაწყვეტილების დასაბუთებაში ნათქვამი იყო, რომ ქმედების მომზადება დანაშაულის ჩადენის მარტოდენ პირობებს ამზადებს, მცდელობა კი უშუალოდ დანაშაულის ჩასადენად უნდა იყოს მიმართული. პირის მოქმედება სწორედ გაქცევისკენ იყო მიმართული, ამიტომაც აქ არა ლიტონი დაუსჯელი მომზადება, არამედ უკვე დასჯადი მცდელობაა სახეზე. უზენაესი სასამართლოს ეს სისხლისსამართლებრივი შეფასება თეორიულ საფუძველსაა მოკლებული. იმ საკითხის გადასაწყვეტად, აქ მომზადებაა სახეზე თუ მცდელობა, შემთხვევათა ჯგუფების შედარება დაგვეხმარება. თუ პირი ადამიანის მოკვლის მიზნით დანას მოიმარჯვებს, მაგრამ არ ასწევს, პისტოლეტს ამოიღებს, თუმცა არ დაუმიზნებს, სახეზეა მხოლოდ (დასჯადი) მომზადება და არა მცდელობა. ქმედების განხორციელების დაწყება, ე. ი. მცდელობა მხოლოდ მაშინაა სახეზე, როდესაც პირი მსხვერპლს დანას მოუღერებს ან პისტოლეტს დაუმიზნებს. პირველი, დანაშაულის ჩასადენად მიმართული ქმედებები კი მოსამზადებელი ქმედებებია. ისინი უკვე ერთ მიზანს, კერძოდ, დანაშაულის ჩადენას ემსახურებიან. მომზადებისაგან განსხვავებით, მცდელობა დანაშაულის ჩასადენად უშუალოდაა მიმართული, ე. ი. მცდელობა ქმედების შემადგენლობის განხორციელების დაწყებაა. იგი მაშინაა სახეზე, როდესაც ქმედების შემადგენლობის ერთი ნიშანი უკვე განხორციელდა ან მისი განხორციელება დაიწყო. მცდელობა, შესაბამისად, სწორედ შემადგენლობასთან დროსა და სივრცეში მჭიდრო კავშირში მყოფ ქმედებებს, ანუ მხოლოდ იმ ქმედებებს მოიცავს, რომლებიც შემადგენლობის დაწყებას უშუალოდ უძღვის წინ და მასთან მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული.

გაქცევა რაიმე ადგილის უნებართვო და (ზოგჯერ) ფარული მიტოვებაა. გაქცევისას ქმედების განხორციელების დაწყება მაშინაა სახეზე, როდესაც პირი არასასურველი ადგილის დატოვებას იწყებს. ის, ვინც ოთხ მეტრ გვირაბს ოთხი თვე თხრის, დარჩენილ რვა მეტრს და გვირაბის დასრულებას, სავარაუდოდ, კიდევ რვა თვეს მოანდომებს. მიწის სიღრმეში მყოფი ადამიანი, რომელიც კოლონიის შემოღობილ ტერიტორიაზე გასვლას, სულ ადრე, რვა თვის შემდეგ შეძლებს, სივრცის დატოვებას ჯერ არ იწყებს. პატიმარმა, აქედან გამომდინარე, განხორციელა არა გაქცევის მცდელობა, არამედ

²⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 25.11.2002 წლის გადაწყვეტილება №168-აპ, ხელმისაწვდომია: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2002-168-ap.pdf>.

მან ეს გაქცევა მხოლოდ მოამზადა.³⁰ ქმედების აშკარა სოციალური საშიშროების და პირის კრიმინალური ენერჯის მიუხედავად, იგი უნდა გამართლებულიყო, რადგან საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილი ამ ნაკლებად მძიმე დანაშაულის მომზადების დასჯადობას პირდაპირ არ ითვალისწინებს. ქმედების დასჯადობას სამართლებრივ სახელმწიფოში მხოლოდ ფორმალური კანონი უდევს საფუძვლად და არა ქმედების ან პირის სოციალური საშიშროება.³¹ პრინციპი „nulla poena sine lege“ ძალაში რჩება.

3. შედარებით-სამართლებრივი მიმოხილვა

ქართველი პრაქტიკოსი იურისტი იშვიათად დგას სამართლებრივი სიკეთისათვის რეალური საფრთხის არსებობისას დანაშაულის არსებობის დასასაბუთებლად (ქმედების) უშუალოდ დაწყების დადგენის აუცილებლობის დილემის წინაშე, რადგან ერთპიროვნული ამსრულებლის მიერ მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის მომზადება ქართულ სისხლის სამართალში, როგორც წესი, (და ნაკლებად მძიმე დანაშაულის მომზადება კანონში დასახელებულ შემთხვევებში) დასჯადია. მომზადება, როგორც სამართლებრივი სიკეთის აბსტრაქტული, მაგრამ რეალური საფრთხე ქართულ სისხლის სამართალში უკვე უშუალო და იმნუთიერი საფრთხეა და, შესაბამისად, მის წინააღმდეგ აუცილებელი მოგერიების განხორციელება შესაძლებელია. პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში შეიძლება მხოლოდ მაშინ წარმოიშვას, როდესაც ნაკლებად მძიმე დანაშაულის მომზადება საქართველოს სსკ-ის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილით პირდაპირ დასჯადი არაა, მაგრამ, სამართალგამომყენებლის შეხედულებით, სასჯელის ღირსია. აქ ქართული სისხლის სამართლის პრაქტიკა (გერმანული სისხლის სამართლის შემადგენლობის უშუალოდ დაწყების მსგავსად) ქმედების შემადგენლობის დაწყების ად-

რეულად დაფიქსირების ტენდენციას აჩვენებს.

გერმანულ სისხლის სამართალში კი მცდელობის უშუალოდ დაწყების მომენტის დასადგენად დიდი ძალისხმევაა საჭირო, რადგან, როგორც წესი, დასჯადობის საზღვარი მხოლოდ ამგვარად გადაილახება. ერთმნიშვნელოვანი კრიტერიუმი აქ ჯერ ვერ მოიძებნა. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ „უშუალოდ დაწყება“ გერმანულ სამართალში სუბიექტური და ობიექტური კომპონენტებისაგან შედგება, მაშინ, როდესაც ქართული სისხლის სამართალი ძირითადად ცნების ობიექტურ განმარტებაზეა ორიენტირებული. ეს უკვე ამ ორი საკანონმდებლო დებულების შედარებიდან გამომდინარეობს. მაშინ, როდესაც საქართველოს სსკ-ის მე-19 მუხლი პირდაპირ სუბიექტურ ელემენტს არ მოიცავს („დანაშაულის მცდელობად ითვლება განზრახი ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ იყო მიმართული დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი“), გერმანიის სსკ-ის §22 სწორედ პირის წარმოდგენას ეფუძნება („დანაშაულის მცდელობას ახორციელებს ის, ვინც, ქმედებაზე თავისი წარმოდგენით, ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას უშუალოდ იწყებს“). მიუხედავად ამისა, სუბიექტურ ელემენტებზე მთლიანად უარის თქმა, ქართულ სისხლის სამართალშიც შეუძლებელია. მართალია, საქართველოს სსკ-ის მე-19 მუხლის შემადგენლობის განსახორციელებლად ქმედება ობიექტურად ქმედების განხორციელები-საკენ უნდა იყოს მიმართული, მაგრამ იგი, რა თქმა უნდა, ასევე ამსრულებლის განზრახვით უნდა იყოს მოცული. თუმცა გერმანული სისხლის სამართლისაგან განსხვავებით, საკმარისი არაა მარტოოდენ პირის წარმოდგენა იმის შესახებ, რომ მისი ქმედება დანაშაულის ჩადენისკენაა მიმართული. გერმანულ სისხლის სამართალში ამ „გასუბიექტურებას“ შედეგად მოსდევს ის, რომ შესაძლებელი ხდება შემადგენლობის განხორციელების დაწყების ძალიან ადრე აღიარება და დასჯადობის განვრცობა მომზადების დასჯადობის სფეროში, რაც მომზადების ზოგადი დელიქტის არარსებობის გამო საჭირო ჩანს.³² ქართულ სისხლის სამართალში ამგვარი პრობლემა არ დგება.

³⁰ იგივე აზრი იხ. *მამულაშვილი, გოჩა*, წიგნში: *ლეკვიშვილი, მზია/თოდუა, ნონა/მამულაშვილი, გოჩა*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი II, მე-5 გამოცემა, 2017, გვ. 539; სხვა მოსაზრება იხ.: *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, 2013, გვ. 304-305.

³¹ Vgl. *Wessels, Johannes/Beulke, Werner/Satzger, Helmut*, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 46. Aufl. 2016, Rn. 61, 71.

³² შდრ. მცდელობის მეტად ადრეული დაწყება გერმანულ სისხლის სამართალში „ბენზინგასამართი სადგურის შემთხვევა“, *die Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (BGHSt)* 23, 201.

ამ მხრივ, პრობლემები აქვს ქართულ სისხლის სამართალს უვარგისი მცდელობისას, რომლის დროსაც სამართლებრივი სიკეთის საფრთხე, მართალია, არ დასტურდება, მაგრამ, გაბატონებული მოსაზრებით, (საქართველოს სსკ-ის მე-20 მუხლის ლოგიკური განმარტებით) დასჯადია. როგორც გერმანიაში, ასევე საქართველოში, ამგვარ უვარგის მცდელობაში მოიაზრება მცდელობა, როდესაც ამსრულებლის წარმოდგენის სანინალმდეგოდ, მოცემულ პირობებში ფაქტობრივი ან სამართლებრივი საფუძვლის გამო დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელება შეუძლებელია. რადგან წმინდა ობიექტური თეორია უვარგისი მცდელობის დასჯადობას ვერ ხსნის, ქართულ სისხლის სამართალში შემოთავაზებულია გერმანული სისხლის სამართლიდან შერეული ობიექტურ-სუბიექტური თეორიის გაზიარება და „ნორმალური“ მცდელობის ობიექტურად, უვარგისი მცდელობის კი სუბიექტურად განსაზღვრა.³³ ეს შეხედულება არასისტემურია და მას საკანონმდებლო საფუძველი აკლია. მცდელობის სუბიექტურ-ობიექტურ თეორიაზე გადასვლამ შეიძლება მომზადების სუბიექტურ-ობიექტური თეორიის შემოღება გამოიწვიოს, რაც დასჯადობას განწყობის სისხლის სამართალზე გაავრცელებდა. უმჯობესი ჩანს გერმანულ სისხლის სამართალში განვითარებული ახალი ობიექტური თეორიის პოზიცია, რომელიც მცდელობის ქმედებით შექმნილ საფრთხეს არა **ex post**, არამედ **ex ante** აფასებს. შესაბამისად საშიშად ჩაითვლება ის ქმედება, რომელიც, ობიექტური დამკვირვებლის **ex ante** შეფასებით, დანაშაულის ჩადენისკენაა მიმართული.³⁴ აბსოლუტურად უვარგისი და არარეალური მცდელობები კი სასჯელს ვერ დააფუძნებენ, რადგან ამგვარი ქმედება ობიექტური დამკვირვებლის აზრით, არავითარ საფრთხეს არ მოიცავს. შესაბამისად, საქართველოს სსკ-ის მე-20 მუხლი დაუმთავრებელი დანაშაულის ობიექტური გაგებიდან გამონაკლისს არ წარმოადგენს. ამგვარად, უვარგისი მცდელობის დასჯადობის და აბსოლუტურად უვარგისი

მცდელობის დაუსჯელობის დასაბუთება სუბიექტურ-ობიექტურ თეორიაზე გადასვლის გარეშეცაა შესაძლებელი.³⁵

³³ ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-8 გამოცემა, 2010, გვ. 255.

³⁴ მცდელობის ობიექტური თეორიისათვის შდრ. *Hirsch, Günter, Juristische Zeitung (JZ) 2010, 2007, S. 496; Hirsch, Günter, Festschrift für Claus Roxin (Roxin-FS) 2001, S. 710; Spindel, Günter, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1965, 1888; Spindel, Günter, Festschrift für Ulrich Stock, (Stock-FS) S. 89.*

³⁵ მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, წიგნი მეორე, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. ველი 100-დან.